

interdisciplinárneho tímu "Program komplexného výskumu človeka". Začiatkom 90. rokov výrazne prispela do grantového projektu HIPSOS (novodobá história psychológie na Slovensku). V čase vzácneho životného jubilea rozvíja dr. Kováliková naplno svoju starú lásku - psychológiu rodiny ako metodologický problém.

Akiste hocikto, čo prišiel do dajakého kontaktu s našou jubilantkou, okúsil niečo z jej príznakových psychických kvalít: hlbokú erudovanosť, obdivuhodnú kultivovanosť, vycibrené "redakčné perečko", dobrosrdečnosť a i., no nadovšetko jej neraz až nekompromisné angažovanie sa v hľadaní psychologickéj pravdy. Vie sa tu nazlostiť, inokedy však dievčensky rozosmiať.

My však, čo po dlhé roky máme v diári jej domáci telefón, vieme aj všeličo iné. Napr. aj to, čo musí a dokáže táto krehká bytosť každodenne zvládať. No tu sa žiada vyzdvihnúť aspoň jedno:

Všade, kde dr. Kováliková pôsobila, či už pracovne alebo funkčne, vykonávala množstvo takých činností, pod ktorými sú podpísaní aj iní. Intímny znalec rozvoja psychológie u nás dobre vie, že v ich pozadí bola a doteraz aj je jej iniciatíva, elaborácia, generalizácia a všeličo ďalšie. Veronika totiž vypestovala v sebe príkladnú pokoru ako systémový psychický regulátor vlastného konania; aj to by si mal od nej odkukať ne jeden súčasný "asertivec".

Ad multos felicissimosque annos, Veronika!

Damián Kováč

PROFESOR JÁN GRÁC 65-ročný

Je málo tak plodných, tvorivých zamýšľajúcich sa psychológov na Slovensku, akým je profesor Ján Grác. Od publikovania prvej monografie v roku 1959 o výchovnej práci v detských domovoch sa cez rozličné peripetie odborné aj ľudské znova a znova vracal a vracia k základnej jeho téme, povedali by sme životnej téme - výchove. V roku 1966 vydáva knihu *Mládež v spoločnosti*, kde sa rovnako ako v iných prácach znepokojuje nad stavom výchovy mládeže, aby sa potom ďalej venoval otázkam spoločenského styku, porozumeniu deťom a mládeži, spokojnosťou mládeže a oblúkom sa v posledných rokoch dostáva k prepracovaniu najvýznamnejších kapitol výchovy a to k persúázii a exemplifikácii. Nie sú to len práce alarmujúce, široko a detailne rozoberajúce problémy výchovy, ale aj práce hlboko vedecké, podložené empiriou, výskumom. Dnes, v čase jeho veku skúseného odborníka, rozvážneho človeka, je uznávaný odbornou verejnosťou najmä pre svoju koncepciu výchovy ako psychológie vzťahotvorného procesu, či skôr procesov. Touto koncepciou preklenul mnoho teoretických, metodologických a praktických sporov medzi zástancami intrapsychických koncepcií a medzi teóriami socializujúcimi človeka, či teóriami nebehavioristov. Zaujíma ho človek ako celok, jeho vzťahy, problémy, ich riešenia a predpoklady pre to, aby človek bol vychovaný tak, aby sa minimalizovali chyby v tvorení jeho vzťahov k iným, svetu, sebe.

Je možné, že tieto základy boli dané už jeho rodiskom - narodil sa 5.4. 1930 v Kovarciach, študoval základnú a strednú školu v Topoľčanoch a psychológiu na FF UK. Pôsobil ako učiteľ na Strednej škole v Pustom Chotári, pracoval na Ústave pre ďalšie vzdelávanie učiteľov, vo Výskumnom ústave pedagogickom a od 1966 na Filozofickej fakulte UK na katedre psychológie a v

súčasnosti pracuje ako vedúci Katedry psychológie Fakulty humanistiky Trnavskej Univerzity.

Výpočet jeho prác je ohromujúci a navonok si človek kladie otázku, ako všetko to autor stihol napísať, aká vnútorná sila ho riadila a ako veľká motivácia, vzťah, ho viedli k takejto produkcii. Dosiaľ publikoval 340 titulov, z toho 14 samostatných monografií, 6 knižných monografií v spoluautorstve, 14 samostatných vysokoškolských učebníc, 24 v spoluautorstve a napísal 83 vedeckých štúdií, 152 odborných prác v periodikách, 45 ostatných prác, atď. Publikoval v maďarčine, angličtine, ruštine. Zúčastnil sa množstva zahraničných konferencií a študijných pobytov v zahraničí. Dostal štyri významné ceny za svoje práce. V roku 1990 mu bola udelená rektorom Univerzity Komenského strieborná medaila. V súčasnosti je členom deviatich vedeckých rád, komisií a redakčných rád.

Je ťažko povedať, ktoré jeho vedecké práce, myšlienky a koncepcie sú najcennejšie. V mnohých nachádzame prekvapujúce nové pohľady na človeka, na jeho výchovu a fungovanie v spoločnosti. A tieto pohľady neraz neboli v súlade s tým, čo oficiálna totalitná ideológia hlásala. Možno to bude trochu osobný pohľad, keď uvediem, že najmä posledné štyri monografie dosahujú takú ucelenosť a zrelosť myslenia, koncepcie, že stoja nielen za štúdium, ale aj za ďalšie rozpracovanie. Sú zdrojom a inšpiráciou pre nové výskumy, pre novú konfrontáciu s novým prostredím, so zmenami, ktoré teraz prežívame. Osobitne by bola zaujímavá konfrontácia so zisteniami o hodnotových orientáciách mládeže (Pohľady do psychológie hodnotovej orientácie mládeže, SPN, 1979) so súčasnými hodnotovými orientáciami dnešnej mládeže. Predpokladáme, že by to bolo dielo, ktoré by pomohlo pochopiť odkiaľ a kam smeruje a či tento smer uznávaných a interiorizovaných hodnôt zodpovedá všeľudským hodnotám. Podobne je dodnes ojedinelou jeho monografia o psychológii vysokoškolského študenta (Osveta, Martin, 1981). Dve ďalšie

monografie - Persuázia (Martin, Osveta, 1985) a kniha Exemplifikácia (Obzor, Bratislava, 1990) predstavujú monografické ucelené spracovanie bazálnych tém výchovy nielen z pohľadu psychológie, ale aj z pohľadu pedagogiky. Možno podčiarknuť, že práce pána profesora vždy silne a nanovo oslovovali nielen odborníkov z oblasti psychológie výchovy, ale oslovili a oslovujú aj pedagógov, mnohé jeho práce a články sú určené pre rodičov a vychovávateľov vôbec (Rozumieme deťom a mládeži, SPN, Bratislava 1972). To je na nich cenné. Dokázal transformovať vedecké, exaktné zistenia, fakty a teórie do polohy výchovnej praxe a to nie je bežnou praxou vedcov v našich podmienkach.

Ostáva vysloviť obdiv, uznanie a možno aj pranie, aby sa k jeho prácam čo najviac odborníkov (a ľudí vôbec) vracalo, aby sme neustále neobdivovali len "západné" práce, ale aby sme objavili tvorivých, plodných autorov, ktorí majú čo povedať dnešku aj medzi našimi autormi. A medzi takých rozhodne patrí profesor Ján Grác. Pán profesor, ešte veľa síl, tvorivosti, motivácie a myšlienok, aby človek, aby národ bolí bohatší duchom, nadšenejší cieľmi výchovy.

Miron Zelina